

УДК 811'367.5'373:[930.2:003.071]

ЛЕКСИКО-СИНТАКСИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЧЕСНИХ НАПИСІВ ПІВНІЧНОГО ПРИЧОРНОМОР'Я

Терновик О. П.

Львівський національний університет імені Івана Франка

Виявлено оптимальну синтаксичну модель почесних написів Північного Причорномор'я та модифікації кожного члена речення. Досліджено формально-синтаксичну та лексико-синтаксичну організацію елементів написів. Установлено притаманні написам лексику та типовий синтаксис, який відрізняється деталізацією кожного члена речення.

Ключові слова: лексико-синтаксична структура, синтаксична модель, елемент напису, складна синтаксична конструкція, означення.

Ternovyk O. P. Lexical semantic organization of the honorary inscriptions of the Northern Black Sea region. This article describes a complex multidimensional analysis of the lexical and syntactic structure of the honorary inscriptions of the Northern Black Sea region taking into account the semantic-syntactic relations between components thereof. Furthermore, an optimal syntactic model of the inscriptions is found, presented by such elements as adverbial modifier of manner, indirect object, direct object, subjective, predicate, adverbial of purpose, and adverbial modifier of time. The formal syntax and lexical syntactical arrangement of the inscription elements is studied. It is found that they are represented by syntactic units of various levels: elementary syntaxes and syntactic constructions-phrases. The peculiarities of complication of syntactic elements of inscriptions with dependent components are described in detail: with coordinated and uncoordinated definitions. The prevalence of coherent definitions, in particular, attachments has been proved among them. As part of the study it was proved that honorary inscriptions as a special form of epigraphic texts are characterized by the consolidation of certain lexical units and only their inherent syntactic structures with the historical tradition of their laying on the territory of the Greek colonies of the Northern Black Sea region. They are united by a special vocabulary and a special syntax which have different semantic and syntactic detailing of each member of the sentence. Regarding the lexical organization of the inscriptions it was discovered that anthroponyms are used as objects – namely names of persons who dedicated honorary inscriptions (senior officials); in the function of direct application – mainly the names of persons who have a sculptural structure with an inscription (state philanthropists, priests, kings, emperors) or the name of this structure (statue, stele); the addressees are the persons endowed with the title of the king; the nouns designating the titles of senior state officials as the main member of the adverbial modifier of time phrase. Special attention of the authors of the inscriptions to the detailed information about the social status, localization, family relationships, origin of persons who act as semantic objects of inscriptions is certified. Due to different terms, the maximum informative saturation of the texts with inscriptions is carried out. Therefore, it makes honorary inscriptions an important historical source of knowledge about the ancient states of the Northern Black Sea region.

Key words: lexical-syntactic structure, syntactic model, element of the inscription, complex, syntactic construction, attribute.

Постановка проблеми та обґрунтування актуальності її розгляду. У сучасному мовознавстві вивчення синтаксичних одиниць передбачає багатоаспектність підходів. Панівним є функціональний підхід, який полягає в дослідженні об'єктивно-сміслового змісту речення як відображення явищ позамовної дійсності. При цьому проблема виділення членів речення залишається однією із суперечливих і неоднозначних у мовознавстві.

Почесні написи як спеціальний вид епіграфічних текстів характеризує закріпленість певних лексичних одиниць і тільки їм притаманних синтаксичних структур історичною традицією їх укладання на території грецьких колоній Північного Причорномор'я. Їх об'єднує особлива лексика і особливий синтаксис, який відрізняється семантико-синтаксичною деталізацією кожного члена речення. **Актуальність** теми дослідження зумовлена потребою цілісного багатопланового вивчення синтаксичної і лексичної організації написів Північного Причорномор'я.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Автор фундаментальної граматики старогрецької мови Е. Швіцер [8], розглядаючи проблеми синтаксису старогрецької мови, враховує також і епіграфічні тексти. Питання синтаксису давньогрецьких написів порушують у своїх студіях Е. Герман [4] – про підрядні речення в грецьких написах, Е. Кляфлін [3] – про синтаксис беотійських написів, К. Майстер [6] – про синтаксичне вживання родового відмінка в критських написах, К. Майстерганс [7] – про граматику аттичних написів. Дослідженню синтаксису написів античних колоній грецького берега Північного Причорномор'я присвячена книга польського науковця А. С. Коцевалова "Syntaxis inscriptionum antiquarum coloniarum graecarum Orae septentrionalis Ponti Euxini" [5]. Проте в цих працях лише перелічено певні синтаксичні особливості написів без урахування їхнього виду. Залишається поза увагою і синтаксис членів речення. Тому це питання потребує детальнішого вивчення й аналізу.

Формулювання мети і завдань статті. Мета статті – з'ясувати особливості лексико-синтаксич-

ної структури почесних написів з актуалізацією їхніх синтаксичних компонентів та притаманних їм семантичних ознак. Реалізація поставленої мети передбачає виконання таких завдань: виявити та охарактеризувати основні синтаксичні моделі почесних написів; дослідити формально-синтаксичну та лексичну організацію елементів написів. Матеріалом дослідження слугували 46 почесних написів Боспорського царства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз структури почесних написів дав змогу виділити їхню ідеальну синтаксичну модель, представлену такими елементами: обставина способу дії (Dativus modi) + непрямий додаток + прямий додаток + обставина способу дії + підмет + присудок + обставина мети + обставина часу.

Розглянемо засоби вираження усіх синтаксичних елементів почесних написів. Передусім слід зауважити, що написи здебільшого починаються обставиною способу дії у Dativus modi: “[*Αγαθή*] *τύχη* (в добрий час)” (52).

Важливу роль у лексико-синтаксичній структурі почесних написів відіграє **прямий додаток**, спеціалізований на вираженні формально-синтаксичної функції придієслівного сильнокерovanого другорядного члена речення – об'єкта дії. Ним виступає переважно лексема на позначення скульптурної споруди в пам'ять чи на честь кого-небудь “[*ἀνδριάντι*] (*статую*)” (653) або плити з написом, спорудженої як надмогильний пам'ятник “[*τὴν στήλην*] (*стелу*)” (612).

У решті почесних написів назву споруди не вказано або пропущено. Натомість семантичним варіантом об'єктної синтаксеми виступає особа, на честь якої зведено споруду. Такою особою найчастіше мав бути *εὐεργέτης* – благодійник. Це почесне звання давалось громадянам або іноземцям, які надали державі якісь послуги: “[*τὴν ἰδίαν καὶ τῆς βασιλείας εὐεργέτην*] (*свою власну і благодійницю царства*)” (537). У написі прямий додаток *εὐεργέτην* доповнений узгодженим означенням (УО) – прикметником приналежності *ἰδίαν* та неузгодженим означенням (НО) у формі об'єктно-атрибутивного родового відмінка Genetivus Obiectivus *τῆς βασιλείας*. Зазвичай автор напису називає і ім'я благодійника, виражене УО-прикладкою: “[*Τρύφωνα... τὸν ἴδιον εὐεργέτην*] (*Трифона... свого благодійника*)” (563).

У формально-синтаксичній позиції прямого додатка може виступати іменник, що позначає особу, яка здійснювала богослужіння, жертвоприношення (*ἱερέα*). При цьому в атрибутивній функції використовуються різні морфологічні варіанти атрибутивної синтаксеми: УО-дієприкметник (*ἀποδειχθέντα*), НО у формі суб'єктно-атрибутивного родового відмінка Genetivus possessivus (*τοῦ καίσαριον*) та два НО у прийменниково-відмінкових формах (*διὰ βίου, εἰς γένος*): “[*ἱερέα ἀποδειχθέντα τοῦ καίσαριον διὰ βίου εἰς γένος*] (*призначеного довічним жерцем імператора за походженням*)” (610).

Одночасно з іменем іноді вказується і прізвище особи, якій присвячено статую, у формі УО-прикладки (*Ρόδωνα*). Його доповнює НО у Genetivus possessivus – ім'я батька (*Λολλαίου*). Для вираження особливої пошани автор напису вживає як

УО епітет *τὸν σεβαστόγνωστον* (*відомого августам*). У прийменниково-відмінковій формі виражене НО *τὸν ἐπὶ τῆς βασιλείας* (*намісника царської резиденції*) – одна з найважливіших в Боспорському царстві посадових осіб. Як УО-прикладки виступають іменники, які виражають почесні звання: *χειλιάρχον* (*хіліарха*) – висока придворна і військова посада, *τὸν εὐεργέτην* (*благодійника*), *ἱππέα* (*вершника*) з НО у Genetivus possessivus на позначення етнічної і територіальної приналежності (*Ῥωμαίων*): “[*τὸν σεβαστόγνωστον Ἀυρήλιον Ρόδωνα Λολλαίου, τὸν ἐπὶ τῆς βασιλείας κ(α)ι χειλιάρχον καὶ ἱππέα Ῥωμαίων... τὸν εὐεργέτην*] (*відомого августам Аврелія Родона, сина Лоллея, намісника царської резиденції, хіліарха і римського вершника ... благодійника*)” (65).

Автори почесних написів використовують широке розмаїття атрибутивних синтаксем для возвеличення всіх титулів і досягнень тих, кому присвячується напис і таким чином увіковічують їхні здобутки і славу. Зокрема, у написі прямий додаток *βασιλέα* доповнюється НО у Genetivus partitivus (*β[α]σ[ι]λέων*), прикладкою (*ἀρχιερέα*) з НО у Genetivus possessivus (*τῶν Σεβαστῶν*) та НО у прийменниково-відмінковій формі з семою *тривалості часу* (*διὰ βίου*), прикладкою *εὐεργέτην* з НО у Genetivus Obiectivus *τῆς πατρίδος*, прикладкою *εὐεργέτην* з УО-присвійним займенником *ἑαυτῶν* та прикладкою *σωτήρα*: “[*βασιλέα β[α]σ[ι]λέων ἀρχιερέα τῶν Σεβαστῶν διὰ βίου καὶ εὐεργέτην τῆς πατρίδος... τὸν ἑαυτῶν εὐεργέτην καὶ σωτήρα*] (*царя царів, довічного першоосвященника августів і благодійника батьківщини... свого благодійника і рятівника*)” (561).

У семи написах об'єктною синтаксемою є особа, яка має найвищий титул монарха – імператор (*αὐτοκράτωρ*). Окрім цього, автор напису називає його ім'я та наділяє почесними званнями у формі УО-прикладок *Ἀδριανὸν, δεσπότην* з НО у Genetivus Obiectivus *τῆς οἰκουμένης*, *τὸν εὐεργέτην* з НО у Genetivus Obiectivus *π[ό]λεως*, доповненим НО у Genetivus possessivus *Βοσποριανῶν*: “[*Ἀυτοκράτορα δεσπότην τῆς οἰκουμένης Ἀδριανὸν τὸν εὐεργέτην Βοσποριανῶν π[ό]λεως*] (*імператора, володаря світу, Адріана, благодійника міста боспорців*)” (56). Серед найвищих титулів імператорів давнього Риму натрапляємо на *καίσαρα* (*цезаря*), *θεὸν* (*бога*), *Σεβαστὸν* (*августа*), *τὸν [σ]ωτήρα* (*рятівника*) з НО – зворотним займенником у Genetivus possessivus *ἑαυτῆς* (*свого*), *εὐεργέτην* (*благодійника*), а також *υἶόν* (*сина*) з НО у Genetivus possessivus *[θ]εοῦ* (*бога*): “[*Ἀυτοκράτορα καίσαρα θεὸν [θ]εοῦ υἶόν Σεβαστὸν τὸν ἑαυτῆς [σ]ωτήρα καὶ εὐεργέτην*] (*імператора, цезаря, бога, сина бога, Августа (його статую), свого рятівника і благодійника*)” (45). Характерною ознакою імператора є прикладка *ἀρχόντα* (*правителя*), від якої залежать два НО у Genetivus Obiectivus (*γῆς, θαλάσσης*), кожне з яких доповнює УО *πάσης*: “[*Ἀυτοκράτορα καίσαρα θεοῦ υἶόν Σεβαστὸν τὸν (πάσης γῆς καὶ [πάσης] θαλάσσης ἀρχόντα, τὸν ἑαυτῆς σωτήρα καὶ εὐεργέτην*] (*імператора, цезаря, сина бога, Августа, правителя всієї землі і всього моря, свого рятівника і благодійника*)” (605).

Чотири почесні написи ілюструють традицію, за якої боспорські царі походили від Геракла і сина

Посейдона Евмолпа. Зокрема, прямий додаток τὸν βασιλέα супроводжується двома НО у прийменниково-відмінковій формі зі значенням походження ἀπ' Εὐμόλπου (від нащадка Евмолпа), ἀφ' Ἡρακλέους (від нащадка Геракла), перше з яких конкретизоване НО у Genetivus possessivus на позначення імені батька τὸν Πρωσιδ[ω]νος. Прямий додаток доповнюють НО у Genetivus partitivus βασιλέων; УО – прикметник розміру μέγαν (великого), який у написах набуває переносного значення безвідносної величини, виражаючи позитивну оцінку [1, 30]; три УО-прикладки, які називають повне ім'я царя (Τιβέριον Ἰούλιον Ρησκοῦποριν), та УО-прикладка з вказівкою на родинні відносини υἰὸν, ускладнена НО у Genetivus possessivus βασιλέω[ς] з прикладкою – іменем батька царя (Κόττος): "[Τὸν ἀπ' Εὐμόλπου τοῦ Πρωσιδ[ω]νος καὶ ἀφ' Ἡρακλέους βασιλέα βασιλέων μέγαν Τιβέριον Ἰούλιον Ρησκοῦποριν υἰὸν βασιλέω[ς] Κόττος] (нащадка Евмолпа, сина Посейдона, і Геракла, царя царів великого Тиберія Юлія Рескупоріда, сина царя Κοττά)" (559).

Окрему групу прямого додатка у почесних написах утворюють позначення статуї на честь царя Тиберія: "Τιβέριον Ἰούλιον Ρησκοῦποριν βασιλέα Βοοσπόρου καὶ τῶν πέριξ ἔθνῶν τὸν φιλωρώμαιον καὶ φιλέλληνα... τὸν εὐεργέτην (Тиберія Юлія Рескупоріда (його статую), царя Боспору і навколишніх племен, друга римлян і друга еллінів... благодійника)" (61). При прямому додатку βασιλέα зазвичай вживаються три УО-прикладки з повним іменем царя (Τιβέριον Ἰούλιον Ρησκοῦποριν). Водночас його супроводжують два НО у Genetivus Obiectivus з вказівкою на територію правління (Βοοσπόρου, τῶν πέριξ ἔθνῶν). Останнє доповнене НО у формі прислівника πέριξ. Титул βασιλέα τῶν πέριξ ἔθνῶν (царя навколишніх племен) вважався офіційним титулом боспорських царів того часу.

Підмет як семантичний суб'єкт у почесних написах виражений переважно власними іменами на позначення осіб чоловічої статі "[Αμει]νίας (Аміній)" (58) і часто доповнений прикладками з вказівкою на прізвисько особи "Μάρκο[ς] Οὐλπιος Πρεῖμος (Марк Ульянов Прім)" (51). Ім'я суб'єкта може супроводжуватись НО у родовому відмінку Genetivus possessivus з вказівкою на ім'я його батька: "Τιβέριος Ἰούλιος [Σαυρομάτης Ρησκοῦπόριδος (Тиберій Юлій Савромат, син Рескупоріда)" (42). У присуб'єктній позиції засвідчено прикладки на позначення високих військових і придворних посад, зокрема, χειλιάρ[χης – військовий трибун з консульською владою "Αὐρή[λιος] ----ος χειλιάρ[χης (Аврелій... хіліарх)" (563), ὁ γαζοφύλαξ – охоронець царської скарбниці "[Τιβέριος Ἰούλιος Θαυμ[αστός] ὁ περὶ αὐλὴν γαζοφύλαξ (Тиберій Юлій Фавмаст, охоронець придворної скарбниці палацу)" (54). У написі прикладка ὁ γαζοφύλαξ доповнена НО у прийменниково-відмінковій формі περὶ αὐλὴν (придворний).

У функції УО до підмета виступають прикметники на позначення соціальної позиції φιλοκαίσα[ρ], φιλωρώμαιος та особистих рис εὐσεβής: "Ρησκοῦποριν φιλοκαίσα[ρ] καὶ φιλωρώμαιος, εὐσεβής] (Рескупорід, дружній до цезаря і дружній до римлян благочестивий)" (63). Ці атрибутивні кореляти переважно є характеристиками суб'єктів, наділених найвищою владою.

Основою семантико-синтаксичної структури почесних написів є **присудок**, який експлікують предикатні слова. Семантико-синтаксична структура предиката моделює мовну презентацію написів. Вона «відображає їхню загальну структурну схему і значення кожного з його компонентів, порядок розташування цих компонентів» [2, 138]. Зокрема, у почесних написах вживаються предикати дії зі значенням встановлення, спорудження чого-небудь: "ἀνέστησα (я поставив)" (50), "καθείδρυσ(ε)ν (встановив)" (499).

Непрямий додаток у почесних написах виражає первинну семантико-синтаксичну функцію адресата дії. Зокрема, адресатом виступає особа, наділена титулом царя у давальному відмінку: "βασιλεῖ (царю)" (731). Непрямий додаток βασιλεῖ може доповнюватись трьома УО-прикладками на позначення імені і прізвиська царя (Τιβερ[ίω] Ἰουλ[ίω] Σαυρομάτη), НО у формі іменника в Genetivus partitivus (βασιλέων), УО-прикладкою на позначення родинних зв'язків (υἰῶ), від якої залежить НО у Genetivus possessivus з вказівкою на його походження від царя (βασιλεύς) з прикладкою, яка ідентифікує ім'я царя (Ρησκοῦπόριδος): "[Βασι]λεῖ βασιλέων Τιβερ[ίω] Ἰουλ[ίω] Σαυρομάτη βασιλεύς Ρησκοῦπόριδος? υἰῶ] (царю царів Тиберію Юлію Савромату, синові царя Рескупоріда)" (54). Іншу модель непрямого додатка представлено іменником βασιλεῖ, з яким узгоджується УО – прикметник розміру μέγας для вираження позитивної оцінки, УО-прикладка з іменем царя Ἀσπούργωι, УО-прикметник на позначення соціальної позиції царя φιλωρώμαίωι; двома УО у формі діеприкетників Participium attributivum (βασιλεύοντι, ὑποτάξαντα) та двома УО-прикладками з вказівкою на честоти царя (σωτήρι, εὐεργέτη), доповненими НО у формі присвійного займенника ἐαυτοῦ. Своєю чергою, УО βασιλεύοντι супроводжується двома НО – об'єктивними непрямими додатками, що позначають країни, на які поширювалась влада правителя (Βοοσπόρου καὶ Θεοδοσίας) у родовому відмінку (Genetivus obiectivus) з УО-прикметником παντός, та шістьма НО – етнонімами з вказівкою на народи, якими керував правитель у Genetivus obiectivus (Σίνδων, Μαῖτων, Ταρπεῖτων, Τορετῶν], Ψησῶν, Ταυαῖτων). УΟ ὑποτάξαντα доповнюють два прямі додатки Σκύθας καὶ Ταύρους]: "Βασιλεῖ μεγάλωι Ἀσπούργωι φιλωρώμαίωι, τῶ[ι]---- Βασιλεύοντι παντός Βοοσπόρου καὶ Θεοδοσίας καὶ Σίνδων καὶ Μαῖτων καὶ Ταρπεῖτων καὶ Τορετῶν] Ψησῶν τε καὶ Ταυαῖτων, ὑποτάξαντι Σκύθας καὶ Ταύρους] --- τῶι ἐαυτοῦ σωτήρι καὶ εὐεργέτη (великому царю Аспургу, другу римлян... який царює над усім Боспором, Феодосією, сіндами, меотами, тарпетами, торетами, псесами і танаїтами, який підкорив скіфів і таврів..., своєму рятівнику і благодійнику)" (46).

Обставина часу становить різновид вторинних предикатних синтаксем, який виражає часові відношення. У почесних написах часову синтаксему представлено прийменниковим словосполученням або відокремленим зворотом Genetivus absolutus зі значенням часу. Зокрема, у прийменниково-відмінковій формі прийменник ἐπὶ вказує на означену тривалість дії ([Ἐπὶ βα]σιλέω[ς]). Словосполучення доповнюють три УО-прикладки, які ідентифікують ім'я царя і прізвисько (Τιβερίου Ἰουλίου Σαυρομά[του],

та три УО-прикметники з вказівкою на соціальну позицію царя та його моральні якості (*φιλοκαίσαρος καὶ φιλορωμαίου*), *εὐσεβοῦς*): “[Ἐπὶ βασιλείῳ[ς] Τιβερίου Ἰουλίου Σαυρομά[του] φιλοκαίσαρος καὶ φιλορωμαίου, εὐσεβοῦς (за царя Тиберія Юлія Савромата, друга цезаря і друга римлян, благочестивого)” (652).

Зворот *Genetivus absolutus* включає в себе підмет конструкції *βασιλέως* та предикат у формі дієприкметника *βασιλεύοντος*. Підметконструкції поширюється атрибутивними компонентами: трьома УО-прикладками (*Τιβηρίου Ἰουλίου Ῥησκουπό[ρ]ιδος*) та трьома УО-прикметниками (*φιλοκαίσαρος καὶ φιλορωμαίου, εὐσεβοῦς*): “*Βασιλεύοντος βασιλέως Τιβερίου Ἰουλίου Ῥησκουπό[ρ]ιδος φιλοκαίσαρος καὶ φιλορωμαίου, εὐσεβοῦς* (під час царювання царя Тиберія Юлія Рескупоріда, друга цезаря і друга римлян, благочестивого)” (65).

У більшості почесних написів вказується точна дата у формі *Dativus temporis* з прийменником *ἐν*: “[ἐν] τῶι δς τ' ἔτει] (в 394 році)” (51). Крім вказівки на рік, зазначається і місяць (*μην*) з його назвою “[ἐν τῶι] Ἰζκῦ ἔτει [καὶ μηνί] Ξανδικῶι (в 427 році і місяці Ксандіка)” (1, 561). У деяких почесних написах названо число місяця: “ἐν τῶι θπῦ ἔτει καὶ μηνί Γορπιαίῳ δ' (в 489 році і місяці Горпієя, 4-го числа)” (1, 58).

Обставина способу дії є вторинною предикатною семантико-синтаксичною одиницею, що переважно містить трансформований у субстантивний компонент вихідний предикат зі значеннями *опіка*, *підтримка* (*ἐπιμελητοῦ*) і аналітичну синтаксичну морфему-прийменник *δι*'. Компонент *ἐπιμελητοῦ* супроводжується НО у *Genetivus possessivus* з УО-прикладкою – ім'ям особи, під опікою якої здійснювалось будівництво скульптурної споруди, яку своєю чергою, доповнює УО-прикладка на позначення прізвища: “[δι' ἐπιμελητοῦ Ἰου]λίῳ Φ[λαβ]ιανῶ (завдяки опіці Юлія Флавіана)” (55).

Обставина мети позначає гіпотетичну модальність бажаності, характер явища, що виступає бажаним наслідком. У почесних написах така цільова синтаксема виражає призначення будівництва скульптурної споруди і представлена прийменниково-відмінковою формою з прийменником *χάριν* (на знак): “*τετιῆς χάριν* (на знак пошани)” (60),

“*εὐεργέτην εὐσεβείας χάριν* (на знак благоговіння)” (52), “*εὐχαριστῶν ἐπὶ* (на знак вдячності)” (55).

Висновки та перспективи подальших досліджень у цьому напрямі. У текстах почесних написів зафіксовано 34 прямі додатки, 31 підмет, 23 обставини часу, 21 присудок, 9 обставин мети, 4 непрямі додатки, 3 обставини способу дії. Вони представлені синтаксичними одиницями різних рівнів: елементарними синтаксемами та синтаксичними конструкціями-словосполученнями (моделі прямих додатків – від тричленних до двадцятичотирьохчленних, моделі обставин часу – від двочленних до двадцятидвохчленних, моделі непрямих додатків – від восьмичленних до сімнадцятичленних, моделі підметів – від двочленних до дев'ятичленних, моделі обставин способу дії – тричленні). Щодо лексичної організації написів, то у функції підмета, як правило, вживаються антропоніми – імена осіб, які присвячували почесні написи, а у функції прямого додатка – імена осіб, на честь яких зведено скульптурну споруду з написом. Адресатом є особа, наділена титулом царя. У ролі головного члена словосполучення – обставини часу – виступають іменники на позначення титулів вищих державних осіб. Функцію обставини способу дії виконують антропоніми. Обставини мети вказують, що скульптурні споруди зводились на знак пошани або вдячності. Майже всі ці члени речення мають при собі залежні компоненти – 483 означення, з них: 319 узгоджених і 164 неузгоджені. У функції узгоджених означень переважають прикладки (207) – іменники на позначення родинних зв'язків, етнічних груп, назв осіб за професійною діяльністю, антропоніми. З головними членами словосполучень поєднуються також узгоджені означення, виражені прикметниками, які експлікують особисті риси, соціальну поведінку. Як неузгоджені означення використовуються переважно антропоніми в родовому відмінку, що називають імена осіб, поєднаних родинними зв'язками, та прийменникові словосполучення з вказівкою на посаду або територіальну належність.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні лексико-синтаксичної організації інших видів епіграфічних написів Північного Причорномор'я.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вердиева З. Н. Семантические поля в современном английском языке / З. Н. Вердиева. – М. : Высш. шк., 1986. – 120 с.
2. Загнітко А. П. Теорія сучасного синтаксису / А. П. Загнітко. – Донецьк : Дон НУ, 2007. – 294 с.
3. Claffin E. F. The syntax of the Boeotian dialect inscriptions / E. F. Claffin. – Baltimore : Lord Baltimore Press, 1905.
4. Hermann E. Die Nebensätze in den Griechischen Dialektinschriften in Vergleich mit den Nebensätzen in der Griechischen Literatur und die Gebildeten Sprache im Griechischen und Deutschen / Eduard Hermann. – Leipzig; Berlin: B. G. Teubner, 1912.
5. Kocewalow A. Syntaxis inscriptionum antiquarum coloniarum graecarum Orae septentrionalis Ponti Euxini / A. Kocewalow. – Societate philologa polonorum, 1935. – 131 p.
6. Meister K. Der syntaktische Gebrauch des Genitivs in den kritischen Dialektinschriften / K. Meister. – Indogermanischen Forschungen 18, 1905/1906. – S. 133–204.
7. Meisterhans K. Grammatik der attischen Inschriften. Dritte vermehrte und verbesserte Auflage besorgt von Eduard Schwyzer / K. Meisterhans. – Berlin, 1900. – 312 p.
8. Schwyzer E. Griechische Grammatik: Syntax und syntaktische Stilistik / E. Schwyzer. – München, 1950. – 714 p.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

Корпус боспорських надписей / под. ред. академика В. В. Струве, академика М. Н. Тихомирова, доктора наук В. Ф. Гайдукевича, А. И. Доватура, Д. П. Каллистова, Т. Н. Книповича. – М. Л. : Наука, 1965. – 940 с.